

Heli Halava ja Hannu Halila

Hyväksi lääkäriksi kasvamiseen ei ole oikotietä, opinnoissa tarvitaan paljon aikaa yhdessäoloon

Kasvokkain kohtaamiset ovat tärkeä osa lääkärikoulutusta

Lääketieteen perusopetuksen resurssipulasta on viime vuosina keskusteltu toistuvasti (1). Parannusta tilanteeseen ei kuitenkaan ole saatu. Suurentuneet kurssikoot aiheuttavat haasteita opetukselle, ja suurin osa opiskelijoista toivoo pienempiä ryhmäkokoja (2). Suurten sisäänottomäärien (TAULUKKO) vuoksi kurssit eivät enää kokonaisuudessaan mahdu luentosaleihin, joten lähiopetusta joudutaan korvaamaan etäyhteyksillä. Pienryhmät eivät enää ole pieniä, joten yhtä potilasta kohti on aiempaa enemmän opiskelijoita. Opettajat ja opiskelijat kommunikoivat kasvokkain yhä vähemmän, ja kurssien yhteisöllisyys vaikuttaa vuorovaikutuksen vähenemisen myötä heikentyneen.

Suurentuneiden kurssikokojen lisäksi opettajien työkuormaa lisäävät niin digitalisoituvaa työtä jatkuvasti päivittyvien hallintojärjestelmien ja opetussuunnitelmien parissa kuin lisääntyvä

hallintokin. Lääketieteen opettajilla ei enää ole resursseja varmistaa, että kaikilla opiskelijoilla on työelämässä suoriutumisen varmistava osaaminen. Opiskelijoita on opettajiin suhteutettuna niin paljon, että opiskelijan epävarmuuden, heikon toiminnanohjauksen tai motivaatiovaajeen aiheuttama avun tarve jää helposti opettajalta huomaamatta.

Lääkäri ammatti on vuorovaikutusammatti. Se on kohtaamisen asiantuntijuutta, ja lääkäriopettaja toimii myös tärkeänä roolimallina. Vuorovaikutteisena opetustyö on palkitsevaa sekä opettajalle että opiskelijoille. Kohtaamiset ja yhteinen reflektio ovat opintojen keskeisimpiä asioita, joita ei opita virtuaalisissa oppimisympäristöissä. Verkkopohjainen opiskelu, joko ohjattuna tai itsenäisesti, on perusteltua, kun se tarjoaa lisäarvoa opetukseen. Sen käytön tulee kuitenkin pohjautua pedagogiseen suunnitteluun, ei

TAULUKKO. Lääkäreitä kouluttavien yliopistojen aloituspaikat kaupungeittain vuosina 1998–2024. Lähde: Yliopistojen tiedekunnat.

Vuosi	Helsinki	Kuopio	Oulu	Tampere	Turku	Yhteensä
1998	100	92	90	55	90	427
2003	123	132	124	107	145	631
2008	120	132	124	110	120	606
2013	120	130	124	105	120	599
2018	145	155	145	145	145	735
2019	145	155	145	135	145	725
2020	145	155	145	135	145	725
2021	150	159	151	140	149	749
2022	155	164	156	145	155	775
2023	145	164	156	145	145	755
2024	160	174	172	160	160	826

illuusion tehokkuudesta tai resurssipulaan.

Luentomuotoista opetusta tarvitaan edelleen. Parhaimmillaan se nostaa keskeisimmät asiat opiskelijalle jäsennellysti esiin ja selkeyttää oppimista. Lähtöteutuksena se lisäksi rohkaisee keskustelemaan ja antaa opettajalle käsityksen opiskelijoiden osaamistasosta. Hyvä opettaja kannustaa opiskelijoita perustelemaan erilaisia vaihtoehtoja ja arvostaa loogisia johtopäätöksiä enemmän kuin oikeaa vastausta. Itsenäisesti opiskellessaan opiskelijat nykyään useimmiten lukevat oppikirjojen sijaan luentomuistiinpanoja, mikä saattaa vaikeuttaa kokonaisuuksien ja työssä tarvittavan osaamisen hahmottamista. Runsas ja tasoltaan vaihteleva digitaalinen oheismateriaali voi osaltaan vaikeuttaa hallinnantunteen saavuttamista.

Korkeakouluopiskelijoiden terveys- ja hyvinvointitutkimuksen mukaan joka kolmas korkeakouluopiskelija kärsi vuonna 2021 ahdistus- ja masennusoireista (3). Yliopistossa opiskelevista naisista opiskelu-uupumusta oli edeltävän kuukauden aikana kokenut lähes joka toinen ja miehistä yli kolmasosa. Tuloksia on selitetty muun muassa etäopiskelun kuormittavuudella ja yhteisöllisyyden puutteella. Kaikki opiskelijat eivät ole päämäärätietoisia. Osalla motivaatiota asioiden ulkoa opetteluun ja muistiin painamiseen vaikuttaa heikentävän oletus tiedonhakumahdollisuuksista kaikissa tilanteissa. Lisäksi opiskelijoiden ajasta kilpailee yhä useampi asia.

Läsnä oleva ja toisen ihmisen arvostamiseen perustuva vuorovaikutus on myös kollegiaalisuuden ydin. Lääketieteen opiskelija on kautta aikain saanut rakentaa ammatti-identiteettiään vertaisten ja itseään kokeneempien joukossa. Kun kohtaamisia on vähennetty, jotain oleellisen tärkeää vaikuttaa jääneen pois. Hyväksi lääkäriksi kasvamiseen ei kuitenkaan ole tehokasta oikotietä. Tarvitaan aikaa yhdessäoloon ja vuorovaikutustaitojen harjoitteluun. Kasvokkain kohtaamisissa voidaan kannustavan palautteen avulla vahvistaa niin opiskelijoiden osaamista kuin motivaatiota, työniloa ja myötätuntoakin. Sisäinen halu kehittyä osaavaksi lääkäriksi syn-

nyttää optimaalisen oppimisen flow-tilan ja siihen liittyvän oivaltamisen ilon (4).

Lääketieteen opiskelijoilla tulee olla oikeus ja velvollisuus kohdata ja tutkia riittävästi potilaita koulutuksensa aikana. Resurssipulan seurauksena potilasmäärä suhteessa opiskelijoihin on kuitenkin vähentynyt huomattavasti, joten vastavalmistuneet lääkärit tarvitsevat aiempaa enemmän ohjausta myös palvelujärjestelmässä.

Verkkopohjaisen opiskelun käytön tulee pohjautua pedagogiseen suunnitteluun, ei illuusion tehokkuudesta tai resurssipulaan.

Palvelujärjestelmänkin työoloja on korjattava, jotta siellä toimivat ja kouluttamiseen osallistuvat kliinikot edelleen sitoutuisivat arvokkaaseen tehtävänsä. He edistävät esimerkiksi sitä

humanistista asennetta, joka on lääkärin työn keskeisin ja palkitsevin ydin (5,6) ja jonka opetus nykyisessä peruskoulutuksessa jää aivan liian vähäiseksi. Lääkäri tarvitsee kuuntelemisen, keskustelun, yhteistyön rakentamisen ja kokonaisuuden hahmottamisen taitoja (7). Ammatillisen pätevyyden ohella lääkäriltä toivottuja ominaisuuksia ovat myötätunto, kunnioitus ja sitoutuneisuus sekä ajantasainen, puolueeton tieto ja oikeudentunto (8,9). Tarvitsemme lääkäreitä, jotka motivoituvat hyvän tekemisestä myös hankalina työaikoina ja jotka ovat valmiita kantamaan vastuuta. Kyky ja halu auttaa potilasta on tärkeintä (5).

Korkeatasoinen lääkärikoulutus on kustannusvaikuttavan terveydenhuollon edellytys. Koulutusmääriä ei enää jatkossa saa lisätä laadun kustannuksella. Lääkärikoulutuksen rahoitusvaje on korjattava, opettajien työtehtäviä järjeistettävä ja mahdollistettava yhteinen aika asioiden pohtimiseen. Me kaikki haluamme tehdä työmme niin hyvin kuin osaamme. ■

HELI HALAVA, LT, kliininen opettaja, työterveyshuollon ja terveydenhuollon erikoislääkäri, lääkärikouluttajan erityispätevyys
Turun yliopisto

HANNU HALILA, LKT, lääkintöneuvos, naistentautien ja synnytysten erikoislääkäri, lääkärikouluttajan erityispätevyys, terveydenhuollon hallinnon dosentti
eMBA

KIRJALLISUUTTA

1. Medisiinariliitto kannanotot: LL-koulutuksen resurssien ja sisäänottomäärien epäsuhta uhkaa koulutuksen laatua 2019 ja Lääkärikoulutuksen laatu ratkaisee 2023. Helsinki: Medisiinariliitto. <https://mediinariliitto.fi/kannanotot>.
2. Opiskelijatutkimus 2022. Helsinki: Suomen Lääkäriliitto 2022. www.laakariliitto.fi/site/assets/files/5219/230427opiskelijatutkimus2022_koostejulkaaisu_for-web.pdf.
3. Parikka S, Holm N, Ikonen J, ym. KOTT 2021 -tutkimuksen tuloksia. Helsinki: THL 2021. www.terveytemme.fi/kott.
4. Csikszentmihalyi, M. Flow: the psychology of optimal experience. New York: Harper and Row 1990.
5. Lehtonen J, Isohanni M, Räsänen S. Lääkärintyö tarvitsee yhä humanismia. Suom Lääkäril 2024;79:178–9.
6. Pasternack A, Puustinen R, Louhiala P. Humanistiset aiheet ja taiteet lääkäriksi oppimisen tukena. Suom Lääkäril 2020;75:2772–6.
7. Pelkonen R. Biologiaa ja humanismia. Duodecim 1995;111:1283–88.
8. Malvinder P. What's a good doctor and how do you make one? ABC of being a good doctor. BMJ 2002;325:711.
9. Prasad V. Anatomy factoids do not create great physicians. Medscape 29.6.2020.

SIDONNAISUDET

Heli Halava: Luentopalkkio/asiantuntijapalkkio (Suomen Lääkäriliitto, Gynekologisen Kirurgian Seura, HUS, Suomen Nefrologiyhdistys, Suomen Lääketieteellisen Genetiikan Yhdistys), luottamustoimet (Suomen Lääkäriliitto, alueellinen professiovaliokunta ja professiojaos, Turunmaan Duodecim-seura, Suomalainen Lääkäriseura Duodecim), hankkeet (Lääkäri 2023 -tutkimus)

Hannu Halila: Luentopalkkio/asiantuntijapalkkio (Orion Pharma), luottamustoimet (Duodecim, valtuuskunta; UEMS, Euroopan erikoislääkäriliitto, Enlarged Executive Committee; European Clinical Leadership Academy, Board), muut sidonnaisuudet (Osgenic Oy, hallituksen jäsen; osakeomistukset: Orion, Novo Nordisk, Osgenic; kansainvälisen arviointiryhmän jäsen kahden espanjalaisen lääketieteellisen tiedekunnan akkreditointia varten (World Federation for Medical Education)), hankkeet (Lääkäri 2023 -tutkimus)